

Så bidrog Kuba till Södra Afrikas frigörelse

40 år sedan Operation Carlota

Zoltan Tiroler*

Nelson Mandela

”Kubas folk har en speciell plats i de afrikanska folkens hjärtan. De kubanska internationalisternas principfasta och osjälviska bidrag till afrikanskt oberoende, frihet och rättvisa saknar motstycke... Kubanerna kom till oss som läkare, lärare, soldater, agronomer men aldrig som kolonisatörer. De har delat skyttegravarna med oss i kampen mot kolonialism, underutveckling och apartheid.”

Fidel Castro

”Tiotusen kilometer hemifrån engagerade sig kubanska trupper – arvtagare till den ärorika rebellarmén – i kampen mot Sydafrikas armé, kontinentens rikaste och mäktigaste nation och mot Zaire, Europas och USA:s rikaste och välutrustade marionett. Så startade operation Carlota, namnet på den mest rättvisa, största, längsta och mest framgångsrika internationalistiska militära operation som Kuba genomfört.”

5:e november 2015 var det 40 år sedan operation Carlota inleddes, Kubas 15-åriga engagemang som på ett avgörande sätt bidrog till södra Afrikas frigörelse. Kubas omfattande och avgörande stöd i kampen mot den sydafrikanska apartheidregimen döljs i västerländsk historieskrivning.

Operation Carlota 1975 var svar på en direkt, brådskande förfrågan från Angolas regering. Landet hade just utropat sin självständighet efter en lång och brutal kamp mot kolonialismen när det konfronterades av en invasion från det rasistiska Sydafrika, fast beslutet att krossa den nya, oberoende regeringen. Den kubanska insatsen inte bara stoppade den sydafrikanska offensiven mot huvudstaden Luanda, utan tvingade också sydafrikansk trupp ut ur Angola. De sydafrikanska trupparnas nederlag var avgörande för södra Afrikas frihetskamp.

Operation Carlota, uppkallad efter ledaren för ett slavuppror i Kuba som startade 5 november 1843, varade i över 15 år. Under denna tid tjänstgjorde 330 000 kubaner i Angola. Drygt 2 000 dog i försvaret av Angolas självständighet.

Afrikas barns kommer tillbaka

Ända sedan kubanska revolutionens seger 1959 var Kuba engagerat i solidaritet med Afrika. Redan 1960 gav det ett viktigt stöd åt Algeriets frihetskamp och hindrade bland annat USA-allierade Marocko från att invadera. Relationerna med befrielseörelsen MPLA i Angola, som

Det blev stora famnen när Nelson Mandela kom till Kuba 1991 för att tacka för kubanernas historiska insats för Södra Afrikas befrielse från apartheidregimen.

kämpade mot den portugisiska kolonialismen, började 1960. USA finansierade olika grupper, främst UNITA, för att hindra det radikala MPLA från att komma till makten.

I oktober 1975 invaderade Sydafrika, med USA:s stöd. 5:e november hade MPLA bett Kuba om hjälp. Kubas militära insats hindrade Sydafrika från att göra Angola till ett protektorat, liknande Sydvästafrika (nuvarande Namibia). Kuba motiverade den militära insatsen både som försvar av ett självständigt land och som ett sätt att betala en historisk skuld till Afrika. Detta slog an särskilt hos afrokubaner, som såg förbindelsen med sina rötter. Den legendariske frihetskämpen Amilcar Cabral från Guinea-Bissau (mördad av portugiserna) sa: ”Jag hörde en angolans säga att våra farföräldrar, vars barn rövades från Afrika för att bli slavar, skulle vara lyckliga över att deras barnbarn återvänder till Afrika för att befria det.”

Påståendet att Kuba engagerade sig i Afrika åt Sovjet har tillbakavisats ett otal gånger, också av CIA, vars Angolachef John Stockwell skrev: ”Kuba har inte beordrats av Sovjet. Tvärtom, de kubanska ledarna kände sig manade att ingripa av ideologiska skäl.” Nej, Kuba var ingen marionett åt Sovjet, vilket också den reaktionära tidskriften *the Economist* intygade: ”Kuba handlade på eget initiativ.” Men det var svårt att fatta för många politiker i väst att ett fattigt land i 3:e världen kunde handla självständigt och med kraft.

Sydafrikas terrorkrig

Sydafrikas överlevnad som rasiststat var avhängigt av kontroll över södra Afrika. Mellan 1975 och 1988 genomförde Sydafrika en massiv destabilisering av regionen, som kostade de afrikanska staterna uppskattningsvis 22 miljarder dollar. Cirka 1,5 miljoner människor dödades direkt eller indirekt genom Sydafrikas handlande. Av dessa var över hälften barn. En stor del av offren skördades av Sydafrika-stödda rörelser som UNITA

i Angola och Renamo i Mocambique.

1987 till 1988 ägde de avgörande striderna rum vid Cuito Cuanavale i södra Angola. Sydafrikanska trupper försökte inta staden, men lyckades aldrig. Det blev istället dödsstötten för apartheidregimen. Det sydafrikanska nederlaget hindrade dem från att uppnå regional hegemoni, ledde till Namibias självständighet och beredde vägen för slutet på apartheid i Sydafrika. Slaget kallas för Afrikas Stalingrad. Precis som Röda Armén visade att nazisterna inte var oövervinnerliga, så visade kubaner och angolaner att den vita rasistarmén inte var det heller. Den kubanska insatsen var helt avgörande. Till det av Sydafrika inringade Cuito Cuanavale skickade Kuba stridsvagnar, artilleri, luftvärnskanoner och flygplan samt 50 000 man. En enorm insats för ett litet land som Kuba. Fidel Castro kommenterade att den kubanska revolutionen stod på spel.

Medan Sydafrika koncentrerade sig på Cuito Cuanavale närmade sig kubanska, angolanska och namibiska soldater Namibia, som hade lämnats utan försvar av rasisterna. En sydafrikansk officer kommenterade: ”hade kubanerna angripit Namibia så hade de intagit området. Vi hade inte kunnat hindra dem.”

”Kubas särskilda plats i våra hjärtan”

I juli 1991 framhöll Nelson Mandela vid ett tal i Havanna Kubas livsviktiga roll och kubanernas speciella plats i afrikansk historia och i afrikanska hjärtan.

2012 talade Jorge Risquet, kubansk revolutionär och ledare för Kubas Afrikainsatser, om banden mellan Kuba och Afrika:

”Kubanska kämpar kom till förfädernas Afrika för att kämpa sida vid sida med dess folk mot kolonialism och den förtryckande apartheidregimen. Under 26 år kämpade 381 000 kubanska soldater i Afrika: Från april 1965 när Che Guevara och hans män korsade Lake Tanganyika och fram till maj 1991 när de kvarvarande sista 500 kubanska soldaterna i Angola återvände hem i triumf. 2 400 kubanska internationalister förlorade sina liv på afrikansk mark. Idag skickar vi inte soldater, idag skickar vi läkare, lärare, ingenjörer och specialister. [...]

Medan omständigheterna förändrats fortsätter Kubas solidaritet med Afrika och gjorde så en stor insats i kampen mot Ebola i Västafrika. Den kubanska läkarkontingenten var i särklass störst: ”vi kan inte se våra afrikanska bröder lida och stå med armarna i kors inför svårigheterna. [...]

Kubas internationalistiska insatser i Afrika motsäger alla de som hävdar att relationerna mellan världens länder och folk är – och bara kan vara - i eget intresse för makt och rikedomar. Kuba visar att det är möjligt att bygga relationer grundad på verklig solidaritet och kärlek. Kuba visar alternativ som tillåter folk att uppfylla sina djupaste önskningsar och att en annan, bättre värld är möjlig.”

*Fri bearbetning på svenska av en artikel av Isaac Saney November 2015 publicerad i SACPs (Sydafrikas Kommunistiska Partis) tidning Umsebenzi Online, 11 november 2015.

Isaac Saney undervisar i historia vid Dalhousie University and Saint Mary's University, Halifax, Kanada. Inom kort utkommer hans bok ”Africa's Children Return! Cuba, the War in Angola and the End of Apartheid.”

